

Döyüş tapşırığı belə idi...

Bu dəfə həmsöhbətimiz müharibənin əvvəlindən sonuna qədər ön cəbhədə yaralılara xidmət göstərmiş, yüzlərlə əsgərin həyatını xilas etmiş endokrinoloq həkim, tibbi xidmət zabiti Fərhad Burzudur. O, dövlət başçısı tərəfindən Xocavənd, Cəbrayıl, Füzuli rayonlarının azad edilməsinə görə medalları ilə təltif edilib. Fərhad həkimlə lap çoxdan müsahibə etmək istəyirdim. Müharibə başa çatandan dərhal sonra. Demişdi ki, o ruh halında deyil, hələlik danışmaq istəmir. Müharibə onun həlim ürəyinə ağır zərbə olmuşdu. Nikbin görünməyə çalışsa da, hələ də o günlərin ağrısının canından çıxmıdığı hiss olunur. Elə müsahibəmiz də asan olmadı, şəhid dostlarını xatırladıqca qəhərləndi, susdu. "Nə isə" deyib bütün duyğularını bu bir kəlmənin altında gizlətdi həkim.

- Fərhad həkim, müharibə başlayan kimi sizin cəbhəyə gətdiyinizi öyrəndim. Harada xidmət göstərdiniz?

- Normalda hərbi qulluqçular, xüsusən zabitlər tərxis olunduqları zaman xəyalı bir səfərbərlik planı üzrə qruplara ayrılırlar. Mən I qrup üzrə dərəcələndirilmişdim. Dövlət başçısı I qrup səfərbərlik elan elədiyinə görə, mən də dərhal çağırıldım. Xidmət yerim Füzuli hərbi hospitalı oldu. Müharibənin ilk gündən sonuna qədər cəbhədə olduq. Ordu irəlilədikcə, biz də tibb məntəqələrini təxliyə edirik, öne gedirik. Əsas ağır döyüşlər Cəbrayıl istiqamətində idi. İlk mobil hospitalı Horadiz İdman Kompleksində açdıq. Döyüş tapşırığı belə idi ki, tibb məntəqəsinin təxliyə müddəti 2 saatı keçməməliydi. Ona görə də daim tam hazır vəziyyətdə döyüşçülərimizin ardınca hərəkət edirdik.

- Döyüşçülər ən çox hansı yaralılarla gəlirdilər?

- Əsasən, kəllə-beyin travmaları ilə. Artilleriyamız yalnız 1 gün - atəşkəs sazişi bağlanarkən döyüşmədi. Yalnız həmin gün kəllə-beyin travmaları ilə yaralılar olmadı. Qalan bütün günlərdə əsasən, siniri pozulanlar, qulağı, dili batanlar, kantuziya alan əsgərlər gəlirdilər. Belə yaralıların reabilitasiyası uzun zaman və diqqət tələb edir. Bəziləri kənardan çox sağlam görünü bilirlər, lakin adi atəşkə-

şanlıq, yüksək səs onların psixoloji vəziyyətini ağırlaşdırır. Belə xəstələrlə bu gün də rastlaşırıq və onlara ən yüksək səviyyədə dəstək verilməlidir.

- Müharibə günləri deyəndə gözlünüzdə canlanan ümumi mənzərə nə olur, sizin üçün ən yadda qalan nə idi?

- Müharibə başqa bir həyat tərzidir. Mən ayrı-ayrı adlar çəkib, kiminsə xüsusi fədakarlığından danışmaq istəmirəm. Bir-birini tanımayan onlarla, yüzlərlə insan çiyin-çiyinə xidmət aparır, hər kəs nə etməli olduğunu gözəl bilir. Çoxumuz bir-birimizin adını belə bilmirdik. Hamının müraciət forması "qardaş" şəklində idi. Tibb bacıları o günlər ərzində əsgərlərimizə haqiqətən analıq, bacılıq elədilər. Hər kəs mükəmməl şəkildə döyüş tapşırıqlarına eməl edirdi. Yaralılar isə özlərini tamam başqa şəkildə aparırdılar. Onlar bilirdilər ki, ortada bitməmiş iş qalıb, cəbhəyə qayıtmağa can atan yüzlərlə yaralı gördüm mən. Hər kəs yaxşı bilirdi ki, bir yaralının əvəzinə döyüşə girecək onlarla hazır əsgər var. Lakin yaralılarımızın əksəriyyətinin sözü bu idi: "Doktor, ağrıkesici vur, yarayı hiss etməyim, yenidən döyüşüm, uşaqlar məni gözləyir". "Mən niyə tapşırıq almıram" deyib etiraz edən, arxa cəbhədə gözləyən əsgərlər var idi. Təxliyəyə gəldim, yaralı əsgərlər çox zaman tabəsizlik göstərdilər ki, arxaya aparıl-

Biz daha böyük bir Azərbaycan olacağıq

masınlar.

- Bildiyimizə görə, Ermənistan ordusunun 10000 fərarisi olmuşdu. Bizdə isə bir nəfər də fərari qeydə alınmadı. Amma ağır yaralanan, qollarını, ayaqlarını itirən, üz-gözü yanan onlarla oğul var. Siz əzasını itirdiyinə görə peşman olan, ağlayan döyüşçülər gördünüz mü?

- Qətiyyətlə deyirəm ki, yox. Sadəcə deyirdilər ki, güclü ağrıkesici vurun, geri qayıdaq. Peşmanlıq yox, intiqam duyğusuyla yanırıdılar. Hətta bir maraqlı məqamı da qeyd edim. Bir qədər yaşca böyük olan döyüşçülər düşündülər ki, birdən dərman bitər, hamıya çatmaz, deyirdilər, "mən dözərəm, dərmanları daha ağır vəziyyətdə olanlara verin". I Qarabağ mü-

seçmə igidləri apardı. Dostlarımızı itirdik. Amma, eyni zamanda, istəsən ürəyini sənə çıxarıb verə biləcək yeni dostlar qazandıq. Yeni insanlar tanıdıq. Bir problem olanda "kömək lazımdır?" soruşsan yox, "orada dur, bu dəqiqə gəlirəm" deyən sadıq, əsl dostlar qazandıq. Bəziləri yanımızdadır. Bəziləri şəhid oldular. Onlar sadəcə zaman və məkan olaraq bizi tərk ediblər, ruhən hər zaman yanımızdadırlar.

- Yaralı erməni əsirlərlə təmasınız oldu mu? Nələr hiss edirsiniz?

- Bir neçə dəfə oldu. Cəbrayıl və Füzulidə. Füzulidə erməni meyitlərini yerləşdirərkən altlarında gizlənmiş yaralı bir erməni əsir tapdıq. Sözsüz ki, bizim ilk vəzifəmiz həkim olaraq müalicədir, komandanlığa təbəçilik-

işçisi yaralanıb. Ümumilikdə 42 tibb işçisi xidməti vəzifəsini yerinə yetirərək qəhrəmancasına şəhid olub: 10 həkim, 7 feldşer, 26 sanitar. Onların arasında dostum, tibbi xidmət leytenantı Turqut Xəlilbəyli, tibbi xidmət kapitanı Anar Məmmədov, polkovnik leytenant Rasim Abdullayev, tibbi xidmət leytenantı Təriyel Salmanov da var idi.

- Müharibədən əvvəl və sonrakı Fərhad həkimin düşüncələrində, həyata baxışlarında hansısa dəyişiklik oldu?

- Hər şey dəyişdi. Çox dəyişdi. Bu müharibədən sonra mən öz insanlarımızı daha çox sevməyə başladım. Bu xalq, bu dövlət hər şeyin ən gözəlinə layiqdir. Hesab edirəm ki, döyüşlərə, torpaq, namus üçün savaşa bu qədər

haribəsində dərman çatışmazlığı olmuşdu. Yəqin yaddaşlarında bu qalmışdı deyər. Hər kəs özündən çox yanındakı yoldaşını düşünürdü. Hətta rentgen müayinəsində belə biz onları qabağa verirdik, onlar isə bir-birlərinə yol verirdilər. Fərqli bir ruh haliydi bu. Hamı bir nəfər kimi səfərbərliyə həvəslə gəlirdi. Həkimlər də, döyüşçülər də. Biz müharibəyə qədər həkim kimi sabit gəliri, normal həyatı olan insanlar idik. Bizim hamımızı cəbhə xəttinə bir avtobusla aparırdılar. Hacıqabulda bir yerdə çay içmək üçün düşdük. Süfrəni yeyə biləcəyimiz qədər doldurdular. Həsə istəmədilər, üstəlik avtobusa da qaz qıydılar. Başa sala bilməyən biz əsgər deyilik, həkimik, mac kanımız yaxşıdır. "Aparın, yar verərsiniz" dedilər, başqa bir şey istəmədilər. Hər kəs öhe üçün nəse etməyə çalışırdı. "Orada kiməsə verəsen". Bax bu ləni hər yerdə mütləq eşidirdi blok siqaret verən də var idi, çatmayıb bircə qutu verən də. "kiməsə lazım olar, verərsiniz" dilər. Bu müharibə bizdən gözəllər də aldı, bizə gözəl dostlar qazandırdı.

- Cəbhə dostlarıyla əlaqələr varmı edirmi?

- Bəli, zəngləşirik, görüşürü müharibə sadəcə torpaq müharibəsi deyildi. Xalqın birləşməsi, özünü daha tanıması, hansı böyük hansı qüdrətdə olduğunu görmək üçün belə bir savaşa ehtiyac varmış. Bu müharibə aramızda

dir. Komandanlıq isə əmr etmişdi. Dəri olan düşmən ölü düşməndən daha faydalı ola bilər. Ona görə, işimizi soyuqqanlıqla görür, onları da eyni şəkildə müalicə edirik. Bir insan olaraq isə hesab edirəm ki, ermənilərin bizə düşmən olduğunu 100 il keçsə də unutmamalıyıq, unutmamalıyıq.

- Şəhid olan həkimlərin arasında yaxından tanıdığınız var idi?

- Vətən müharibəsində hərbi qulluqçularla yanaşı, tibb işçiləri də böyük qəhrəmanlıq və şücaət göstərirlər. Müharibə zamanı 159 hərbi tibb

dəliqanlıqla atılan bir xalq buna nail olacaq. Biz daha böyük bir Azərbaycan olacağıq. Regionda xüsusi yerimiz olacaq. Neqativlər, nöqsanlar, qüsurlar hər dövlətdə, hər xalqın içində var. Bu gün bunlardan danışmaq ruh halımızı aşağı salmaq istəməzdim. Çünki bizim lazım gələndə birləşmək, bir ürək kimi döyünmək əzminizdə var. Aramızdakı yaxşıların sayı qat-qat çoxdur. Məhz bu, öz sözünü deməyə imkan verəcək.

İlham Rəsulova

Yeni Azərbaycan.- 2021.- 13 noyabr.- S.8.